

Er ytringsfriheten og vernet av offentlig myndighet på kollisjonskurs?

Juridisk oppgave

**BACHELOROPPGAVE (OPPGAVE03)
Politihøgskolen
2023**

Kand.nr: 6
Antall ord: 7670

Innholdsfortegnelse

1. Innledning og aktualisering av tema	3
1.1 Problemstilling.....	4
1.2 Avgrensing.....	5
1.3 Rettskildesituasjonen.....	5
1.4 Legalitetsprinsippet og klarhetskravet.....	7
1.5 Fremstillingen videre.....	8
2. Ytringsfrihet	8
2.1 Ytringsfrihetskommisjonens utredning.....	9
2.2 Ytringsfrihets rettslige vern.....	9
2.3 Ytringsfrihetens rettslige grenser.....	10
3. Strl. § 156 (2)	10
3.1 «Skjellsord».....	11
3.1.1 Lovens ordlyd.....	11
3.1.2 Forarbeidene.....	12
3.1.3 Høyesterettspraksis.....	12
3.1.4 Underrettpraksis.....	13
3.2 «Utilbørlig atferd».....	14
3.3 «Forulemper».....	15
3.4 «Offentlig tjenestemann».....	15
3.5 «Under eller på grunn av utføringen av tjenesten».....	16
3.6 Tolkningsresultat.....	16
4. Nærmere vurdering av rettstilstanden	19
4.1 Rettspraksis fra EMD.....	19
4.2 Vernet av offentlig myndighet.....	21
4.2.1 Politiets skjønn og tålegrense - skal sak opprettes?.....	22
4.2.2 Utviklingstrekkene i samfunnet og politiets tillit.....	23
4.3 Bør terskelen for straff legges til «grovt krenkende ordbruk»?.....	24
5. Oppsummering og avsluttende bemerkninger om problemstillingen	26
Referanseliste	28

1. Innledning og aktualisering av tema

«Ytringsfriheten har rimelig gode kår i vårt samfunn. Men nettopp derfor er det nødvendig å identifisere truslene og samtidig minne om hvor uomgjengelig nødvendig den er – for sannhet, demokrati og fri meningsdannelse.»¹

Oppgaven omhandler ytringsfriheten og den strafferettslige bedømmelsen av forulemping av polititjenestepersoner i form av «skjellsord». Det rettslige grunnlaget er henholdsvis Grunnloven² (Grl.) § 100, og straffeloven³ (strl.) § 156 (2). Strl. § 156 (2) er en av flere straffebud i straffelovens kapittel 19 som i henhold til kapitteloverskriften, verner om «offentlig myndighet og tilliten til den». Samtidig er det en lovbestemmelse som hjemler å gripe inn i ytringsfriheten.

Med utgangspunkt i Grl. § 100, fremla ytringsfrihetskommisjonen den 15. august 2022 NOU 2022: 9. Kommisjonen har blant annet utredet de juridiske rammene for ytringsfrihet i samfunnet i dag, for å bedre ytringsfrihetens vilkår. Et av forslagene kommisjonen foreslår er å fjerne ordlyden «skjellsord» i strl. § 156 (2), for å heve listen for hva som er lov å ytre til polititjenestepersoner.⁴ I ettermæle av ytringsfrihetskommisjonens utredning har det blusset opp en debatt vedrørende vernet av offentlig myndighet og ytringsfriheten. Forslaget til kommisjonen vekket samtidig en personlig refleksjon i lys av egne erfaringer.

Overordnet var praksisåret mitt preget av tillitsskapende, takknemlige og siviliserte møter med befolkningen. Imidlertid anerkjente ikke samtlige politiets legitime tilstedeværelse eller samfunnsoppdrag. Etter mitt syn viste flere manglende respekt for polititjenesten. I tråd med dette følte jeg meg tidvis som en målskive for negative ytringer. Ytringene som hyppig ble anvendt var «politifaen», «fittetryne» og «idiot». Dette medførte etter min oppfatning til unødvendig eskalering av hverdagslige rutineoppdrag. Likeledes forårsaket det at jeg ikke fikk hjulpet personene som trengte hjelp, som konsekvens av at jeg måtte håndtere utenforstående. Dette kunne igjen trigge ytterligere eskalering av situasjonen.

---

¹ NOU 1999:27: 75

² Lov 17. mai 1814 om Kongeriket Noregs Grunnlov

³ Lov 20. mai 2005 nr.28 om straff

⁴ NOU 2022:9: 23

Det er på det rene at samfunnet endres kontinuerlig over tid. Tersklene og grensene i samfunnet flytter seg. Nye språk og uttrykksformer får stadig innflytelse. Utviklingstrekkene i samfunnet stiller nye krav og forventninger til politiet. Politiets tillit og respekt er avhengig av et «levende politiarbeid» som endres i takt med situasjonsbilde. Politiet er avhengig av grunnleggende tillit for å utføre samfunnsoppdraget, og ha legitimitet i samfunnet.⁵ Årets innbyggerundersøkelse oppgir at 72 % har svært eller ganske stor tillit til politiet i 2022, en nedgang på 8 % fra året før.⁶

I en demokratisk rettsstat er det en grunnleggende forutsetning at befolkningen innehar respekt og tillit til politiet. Samtidig betinger velfungerende demokratier av at befolkningen kritiserer og utfordrer autoriteter. Som en direkte konsekvens av anvendelse av strl. § 156 (2), har det blitt hevdet at tilliten taper terreng.⁷

I 2021 resulterte 1606 anmeldte forhold av forulemping av offentlig tjenesteperson, i forelegg.⁸ Som et resultat av at strl. §156 (2) samtidig rammer forulempede handlinger, kan det ikke fastslås hvor mange av sakene som omhandler ytringer. Til sammenligning, ble det gitt forelegg eller tatt ut tiltale i 96 saker for hatefulle ytringer i 2021.⁹ Er det paradoksalt at enkelte ytringer mellom vanlige mennesker er beskyttet av ytringsfriheten, men straffbare når de rettes mot statens maktutøvere?

Overnevnte aktualiserer et dagsaktuelt tema om vernet av offentlig myndighet i strl. § 156 (2) er strukket for langt, sett i lys av både ytringsfriheten og samfunnsutviklingen. Er det slik ytringsfrihetskommisjonen anfører, et behov for at rettstilstanden utvikles?

1.1 Problemstilling

Besvarelsens problemstilling er følgende:

«Er dagens rettsanvendelse av straffeloven § 156 andre ledd på kollisjonskurs med ytringsfriheten?»

---

⁵ Politidirektoratet 2022: 4

⁶ Politidirektoratet 2023: 5

⁷ Holter 2020

⁸ Statistisk sentralbyrå 2022a

⁹ Statistisk sentralbyrå 2022b

Besvarelsen søker primært å besvare problemstillingen i lys av to spørsmål. For det første: hvordan er rettsstilstanden i dag? Svaret beror på en utlegning av gjeldende rett, med særlig henblikk på rettsavgjørelser. For det andre: om ytringsfriheten og vernet av offentlig myndighet er på kollisjonskurs. Dette spørsmålet skal besvares på bakgrunn av førstnevnte spørsmål, og fordrer avklaring av underliggende hensyn og vurderingsmomenter.

1.2 Avgrensing

Strl. §156 består av to uavhengige ledd. Besvarelsen avgrenses i hovedsak til ordlyden «skjellsord» i andre ledd. Oppgaven berører i mindre grad «annen utilbørlig atferd» som er det andre alternative vilkåret. Avgrensingen er begrunnet i ytringsfrihetskommisjonens forslag om å fjerne «skjellsord». En ytterligere begrensing er at besvarelsen omhandler offentlige tjenstepersoner med politimyndighet.

Ytringsfrihetskommisjonen foreslår også å fjerne ordlyden «skjellsord» i strl. § 265 (4). På bakgrunn av at bestemmelsen ikke kommer til anvendelse for polititjenstepersoner, inkluderes den ikke. Derimot er enkelte betraktninger og tolkninger trolig overførbare. En vinkling og inkludering av strl. § 185 om «hatefulle ytringer», er iøynefallende. Oppgavens omfang tilsier at dette kun kan inkluderes med korte bemerkninger. Besvarelsen tar ikke sikte på en fullstendig behandling av alle hensyn bak ytringsfriheten og vernet av offentlig myndighet. Følgelig utpensles noen sentrale.

I henhold til fast norsk rett må fire kumulative vilkår være oppfylt på gjerningstidspunktet for idømmelse av straff. Alle disse straffbarhetsvilkårene må være oppfylt for gjerningspersonen på gjerningstidspunktet, jf. Grl. § 97 og strl. § 3 (1) 1.pkt. I oppgavebesvarelsen forutsettes disse oppfylt.

1.3 Rettskildesituasjonen

Oppgavens problemstilling reiser rettslige spørsmål, og innebærer en rettsdogmatisk del. Juridisk metode er verktøyet en rettsanvender benytter for å fastlegge gjeldende rett, herunder gyldig rettslig argumentasjon og korrekt juridisk resultat.¹⁰ Fremgangsmåten inkluderer bruk

---

¹⁰ Blandhol et al. 2015: 312-313

av rettskilder for å avgjøre rettsregelen. Rettsregelen fastlegger gjeldende rett om rettsspørsmålet. Rettskilder (rettskildefaktorer) er forhold en rettsanvender tar i betraktning for å fastlegge hva rettsregelen går ut på.¹¹ Rettskildens relevans avhenger av det rettslige spørsmålet. Under følger redegjørelse av de mest sentrale rettskildene for besvarelsen.

I Norge som rettsstat utgjør lovteksten den mest sentrale rettskilden. Lovtekster inneholder en norm eller regel som er vedtatt av Stortinget med hjemmel i bl.a. Grl. §§ 76 flg.¹²

Utgangspunktet ved lovtolkning er en alminnelig språklig forståelse av bestemmelsens ordlyd. Aktuelle lovttekster for oppgaven er straffeloven, Grunnloven og menneskerettsloven¹³ (mrl.). De mest fremtredende lovreglene vil være strl. § 156 og Grl. § 100.

I dette øyemed må det tas hensyn til trinnhøydeprinsippet (lex superior). Det er et rettslig prinsipp som fastslår at ved motstrid mellom rettsregler, går rettsregler med høyere rang foran normer med lavere rang. I det norske rettssystemet er Grunnloven øverste rettskilde og går foran formell lov, som igjen går foran forskrifter. Ytringsvernet som Grl. § 100 gir, har dermed betydning for anvendelsen av strl. § 156 (2).

Internasjonale forpliktelser er avtaler som stater kan velge å slutt seg til, og eventuelt plikter å etterfølge. Norge har ratifisert og inkorporert flere konvensjoner gjennom mrl., hvilket innebærer at konvensjonene er tatt inn som norsk lov. Mrl. § 2 lister opp gjeldende konvensjoner, herunder Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK.) Av mrl. § 3 fremgår det at disse konvensjonene har forrang foran annen lovgiving ved motstrid. Dette medfører at inkorporerte konvensjonsrettigheter nyter sterkt vern i norsk rett. Av den grunn har EMK art.10 om ytringsfrihet, betydning ved tolkning av strl. § 156 (2).

Forarbeider er uttalelser som er lagt til grunn for lovvedtak.¹⁴ Aktuelle forarbeider for besvarelsen er NOU 2002: 4, Ot.prp. nr. 8 (2007-2008), Ot.prp. nr. 22 (2008-2009), Ot.prp. nr. 33 (2004-2005) og NOU 2022: 9. Forarbeidene vil i besvarelsen bl.a. kaste lys over formål, hensyn og endringer som er lagt til grunn for anvendelsen av strl. § 156 (2).

---

¹¹ Boe 2020: 88-89

¹² Boe 2020: 127

¹³ Lov 21. mai 1999 nr.30 om styrkning av menneskerettighetens stilling i norsk rett

¹⁴ Boe 2020: 131

Rettspraksis er foreliggende avgjørelser i domstolene. I tråd med det ulovfestede likhetsprinsippet anses noen rettsavgjørelser som bindende for tolkningen av rettstilstanden.¹⁵ Det er i hovedsak avsagte dommer i Høyesterett. Rettsavgjørelsen omtales som prejudikat. I henhold til Grl. § 88 (1) er Høyesterett dommer i siste instans. Høyesterettsavgjørelser ivaretar likebehandlingsprinsippet i Grl. § 98 gjennom å skape meningsinnhold og fast praktisering av rettsregler.¹⁶ Det er beskjedent med nyere Høyesterettspraksis som illustrerer rettstilstanden rundt strl. § 156 (2). Besvarelsen henviser også til underrettspraksis for å belyse § 156 (2) nedre anvendelsesområde. Det understrekes at underrettspraksis er av mindre betydning for lovforståelsen, har lav rettskildeverdi og ikke prejudikatvirkning.

Juridisk teori (eller rettsoppfatninger) er faglitteratur som omhandler forståelsen av gjeldende rett, skrevet av jurister. Utover lovkommentarer foreligger det begrenset med juridisk litteratur om strl. § 156 (2). Teorien vil i besvarelsen tjene som hjelp for å fastlegge det nærmere innholdet i straffebudet.

1.4 Legalitetsprinsippet og klarhetskravet

Legalitetsprinsippet er et prinsipp av Grunnlovs rang og en overordnet rettsregel. Prinsippet er nedfelt i Grl. § 113, EMK art.7 og strl. § 14. Bestemmelsene legger til grunn et krav om at innskrenking i borgernes rettigheter, må ha hjemmel i lov. Det er et ufravikelig prinsipp som medfører at strl. § 156 (2) må anvendes slik at legalitetsprinsippet ivaretas. I henhold til Prp. 62 L (2015-2016) krever legalitetsprinsippet og EMK art.7 at lovbestemmelser må være tydelige og klare slik at det er mulig for borgerne å forutberegne sin rettsstilling, og når sanksjoner ilegges.¹⁷ Dette omtales som legalitetsprinsippets klarhetskrav.

Høyesterett og Den Europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD) har behandlet klarhetskravet. HR-2020-955-A fastlegger at bestemmelsen skal være så klar at det som oftest ikke er tvil om handlingen rammes. EMDs dom 22. November 1995 S.W. mot Storbritannia konstaterer at klarhetskravet er oppfylt når ordlyden eller rettsavgjørelser gjør det klart hvilke handlinger som straffes etter bestemmelsen.¹⁸ Domstolen presiserer imidlertid at ved

---

¹⁵ Boe 2020: 136

¹⁶ Blandhol et al. 2015: 329

¹⁷ Det samme understreker EMDs dom 26. april 1979 Sunday times mot Storbritannia avsnitt 49

¹⁸ S.W-dommen avsnitt 35.

utarbeidelse av lover, særskilt straffelovgivning, er det uunngåelig å ikke legge til grunn elementer som blir gjenstand for juridisk tolkning.¹⁹ Lovbestemmelser skal aldri tolkes utvidende til ulempe for anklagede.²⁰ Om strl. § 156 (2) forhold til legalitetsprinsippets klarhetskrav, se pkt. 4.1.

1.5 Fremstillingen videre

Oppgavens problemstilling knytter seg til ytringsfriheten og strl. § 156 (2). I den videre fremstillingen redegjøres det for ytringsfriheten i kapittel 2. Her utpensles ytringsfrihetsskissens utredning. Deretter vil ytringsfrihetens rettslige vern og beskyttelse presenteres. Dernest vil besvarelsen i kapittel 3 søke å kartlegge rettstilstanden rundt § 156 (2). Avslutningsvis i kapitlet sammenfattes rettstilstanden.

Strukturmessig danner de to overnevnte kapitlene bakteppet for besvarelsens videre drøftelser. I kapittel 4 følger en nærmere vurdering av rettstilstanden i forhold til rettspraksis fra EMD, vernet av offentlig myndighet, samfunnsutviklingen, samt politiets skjønn og tålegrense. En vurdering om terskelen for straffbarhet i § 156 (2) bør legges ved «grovt krenkende ordbruk», utgjør kapitlets siste del. En slik fremstilling gir besvarelsens siste del preg av å være rettspolitisk. Den gir følgelig uttrykk for hvordan retten bør være (de lege ferenda). I besvarelsens siste kapittel fremheves noen avsluttende bemerkninger.

2. Ytringsfrihet

Ytringsfrihet er friheten alle har til å uttrykke hva man mener på forskjellige måter, uten innblanding fra myndighetene.²¹ Det er en forutsetning i rettssamfunnet og bærebjelken i fungerende demokratier. Ytringsfriheten er beskyttet som en grunnleggende menneskerettighet.

---

¹⁹ S.W-dommen avsnitt 36

²⁰ EMDs dom 11. November 1996 Cantoni mot Frankrike avsnitt 29

²¹ NOU 2022: 9: 13-14

2.1 Ytringsfrihetskommissjonens utredning

Overordnet hevder ytringsfrihetskommissjonen at strl. § 156 (2) reiser spørsmål av prinsipiell betydning for ytringsfriheten. Kommisjonen konstaterer at det er betenkelig at skjellsord i seg selv er straffbare, og at ytringsfriheten skal øve oss i toleranse: å tåle ytringer vi misliker sterkt. Dette gjelder ifølge kommisjonen, til en viss grad også politiet. Kommisjonen mener at uttrykket «skjellsord» åpner for å legge terskelen for straffbarhet for lavt. Av den grunn foreslår kommisjonen å fjerne ordlyden «skjellsord» i § 156 (2). Den foreslåtte endringen er å legge terskelen for overtredelse ved «grovt krenkende ordbruk eller atferd». Parallelt med ønske om å heve straffbarhetsterskelen, anerkjenner kommisjonen at enkelte yrkesutøvelser har særlig behov for vern.²²

2.2 Ytringsfrihets rettslige vern

Ytringsfrihetens rettslige beskyttelse er en garanti for at stater ikke griper inn, eller begrenser personers ytringsfrihet. I Norge er ytringsfriheten nedfelt i Grl. § 100. Norge har samtidig ratifisert traktater som omhandler ytringsfrihet, heriblant EMK art.10 og konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP) art.19. Høyesterett fastslår at SP ikke «gir ytringsfriheten et annet eller sterkere vern enn EMK»²³, og det er som regel EMK art.10 som påberopes i rettspraksis. I norsk rett danner Grunnloven og EMK i hovedsak ytringsfrihetens rammer.

Gr. § 100 (1) innledes med «Ytringsfrihet bør finne sted». Dette er også det prinsipielle utgangspunktet. Det er på det rene at «bør» skal forstås som «skal».²⁴ I grl. § 100 (2) er det inntatt tre grunnleggende hensyn som ytringsfriheten hviler på: sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Grl. § 100 (2) og (3) knesetter henholdsvis den materielle og den formelle ytringsfriheten. Etter EMK art.10 nr.1 er det rettslige utgangspunktet at enhver har rett til ytringsfrihet. Denne retten presiseres i andre punktum: «freedom to hold opinions and to receive and impart information and ideas». Det klare utgangspunktet er at de fleste ytringer er vernet av både Grl. § 100 og EMK art.10, og at terskelen for å gripe inn i ytringsfriheten er høy.²⁵

---

²² NOU 2022: 9

²³ Rt.1997 s. 1821: 1830

²⁴ NOU 2022: 9: 49

²⁵ HR-2018-674-A: avsnitt 17

2.3 Ytringsfrihetens rettslige grenser

Rettslig er imidlertid ikke ytringsfriheten en ubegrenset og absolutt rettighet. Den medfører også ansvar. Ytringsfriheten må avveies mot andre kolliderende interesser og rettigheter, og det må foretas en balansering mellom misbruk og bruk. Ytringsfrihetens grenser kommer til uttrykk i GrL. § 100 (2) og EMK art.10 nr. 2.

Inngrepsvilkårene i GrL. og EMK er ulikt formulert, men kan oppsummeres med tre kumulative vilkår. Etter begge bestemmelsene og rettspraksis tilknyttet dem, tillates inngrep i ytringsfriheten dersom et lovkrav, formålkrav og forholdsmessighetskrav er oppfylt.

Inngrepet må være hjemlet i loven, ivareta lovlige formål og være nødvendig.

Forholdsmessighetskravet oppstiller et krav om forholdsmessighet mellom mål og middel.

Det medfører at inngrepet, eksempelvis straff, skal være egnet til å realisere formålkravet.

Av EMK art.10 nr. 2 fremgår det en uttømmende liste med legitime formål, deriblant å forebygge kriminalitet og uorden.²⁶

Straffelovgivningen gir særskilte grupper særlig strafferettslig vern for å ivareta offentlige interesser og oppgaver. StrL. § 156 (2) er lovbestemmelse som hjemler å gripe inn i og begrense ytringsfriheten. Av den grunn må straffebudet anvendes i samsvar med og tolkes i lys av ytringsfriheten. Etter omstendighetene må bestemmelsen tolkes innskrenkende av hensyn til ytringsfrihet.²⁷ Det medfører at vurderingen av om ytringer rammes av § 156 (2), må foretas opp mot den grunnlovfestede ytringsfrihetens grenser.

3. StrL. § 156 (2)

StrL. § 156 (2) retter seg mot den som ved «skjellsord» eller «annen utilbørlig atferd», «forulemper» en «offentlig tjenestemann» «under eller på grunn av» «utføringen av tjenesten». Således er forulemping straffbart ved de alternative vilkårene «skjellsord» eller «annen utilbørlig atferd». Bestemmelsen viderefører § 326 i straffeloven av 1902. Det er

---

²⁶ Se pkt.4.1 og EMDs dom 21.januar 1999 Janowski mot Polen i forhold til skjellsord.

²⁷ Ot.prp.nr.8 (2007-2008): 247

ekspisitt fremhevet i forarbeidene at bestemmelsen i § 326 hadde stor betydning i praksis, og at det dermed var ønskelig med videreføring.²⁸

Etter strl. § 15 er medvirkning straffbart. Videre rammer § 156 kun forsettlige overtredelser, jf. § 21. Forsøk er ikke straffbart ettersom den øvre strafferammen etter bestemmelsen, er lavere enn grensen på ett år i § 16 (1).²⁹ Straffen for overtredelser er bot.³⁰

3.1 «Skjellsord»

3.1.1 Lovens ordlyd

Skjellsord er et begrep uten anerkjent juridisk definisjon, og gir isolert lite veiledning. Ut fra en alminnelig tolkning av ordlyden tilsier «skjellsord» ethvert ord eller uttrykk med negative, støtende eller nedsettende konnotasjoner ovenfor personen ytringen rettes mot. Ordlyden oppstiller ikke krav om verbal fremsettelse, og digitale eller skriftlige skjellsord kan tenkes rammet. Innenfor ordlydens rekkevidde er det samtidig en avgrensning mot mer uskyldige ord eller fraser.

Til tross for at uttrykkene oppfattes som fornærmende av mottakeren, må det ligge noe kvalifisert negativt ved dem til å utgjøre et «skjellsord». I henhold til Matningsdal ligger negativt ladede karakteristikk i den språklige kjernen av anvendelsesområdet.³¹ Imidlertid vil ytringer som alene ikke kvalifiseres som skjellsord, få ny språklig betydning dersom bl.a. «sabra», «forpulte» eller «jævla» uttales først. Av paragrafen fremgår det at «skjellsord eller annen utilbørlig atferd» rammes. I medhold av lovtekstens formulering, «eller annen», innebærer det at fremsatte ytringer må karakteriseres som «utilbørlig», for å konsumeres som «skjellsord».

Som overnevnte redegjørelse tilsier, gir en ordlydstolkning av «skjellsord» ikke et klart avgrenset meningsinnhold. Som et resultat av dette må bestemmelsens ordlyd tolkes og vektet mot andre rettskilder.

---

²⁸ Ot.prp.nr.22 (2008-2009): 147

²⁹ I strl. 1902 §326 var forsøk likestilt med fullbyrdede forseelser.

³⁰ Strafferammen inkluderte opprinnelig fengsel inntil 6 måneder, men ble endret med begrunnelsen at bot er «tilstrekkelig sanksjon», jf. Ot.prp.nr.22 (2008-2009): 399

³¹ Matningsdal 2017: 120

3.1.2 Forarbeidene

Forarbeidene er lite veiledende for fastsettelse av det nærmere innholdet i begrepet. Således er det ikke lagt til grunn konkrete momenter som inngår i vurderingen av om ytringer kvalifiseres som «skjellsord». Av forarbeidene fremgår det at bestemmelsen har stor betydning, og at det er behov for et straffebud som verner utføringen av tjenestehandlinger og offentlige interesser.³² Forarbeidene fremholder imidlertid intet om forholdet til ytringsfriheten eller terskelen for straffeansvar. «Skjellsord» må dermed tolkes i lys av rettsavgjørelser.

3.1.3 Høyesterettspraksis

Overordnet er det sparsommelig med Høyesterettspraksis, særskilt nyere rettsavgjørelser. Etter ikrafttreddelsen av straffeloven 2005 er det få saker som har blitt påberopt og behandlet i Høyesterett. Det reiste liten tvil for Høyesterett at «jævla dust», «idiot» og «psykopat» utgjorde «skjellsord».³³ I HR-2021-737-U forkastet ankeutvalget anke over lagsmansrettens avgjørelse om å nekte anke fremmet. Saken omhandlet en advokat som kalte to politibetjenter «tullinger».³⁴

Det er derimot en god del Høyesterettspraksis etter straffeloven av 1902 § 326, selv om flere av sakene ligger et godt stykke tilbake i tid. Ettersom straffebudet i det vesentlige er overført uten realitetsendring, vil avgjørelser etter 1902-loven i hovedsak fremdeles være relevant for tolkningen.³⁵ Imidlertid vil hva som ligger i den språklige kjernen av «skjellsord» kunne endres i takt med tiden og samfunnsmessige forhold. Samfunnsutviklingen og rettslige standarders dynamiske karakter, medfører nødvendigvis ikke at tidligere rettspraksis angir terskelen for hvilke ytringer som rammes som «skjellsord», etter dagens rettstilstand. Bestemmelsen må til enhver tid leses ut fra samfunnet.

I Rt. 1986 s. 234 kalte domfelte to polititjenestepersoner for «politifan» og «jævler». I en annen sak ble tiltalte funnet skyldig etter å ha benevnt politibetjenten for «rasshøl».³⁶ Andre

---

³² Ot.prp.nr.8 (2007-2008): 212

³³ HR-2019-1379-U

³⁴ Se pkt.3.1.4

³⁵ NOU 2002: 4 og Ot.prp.nr.8 (2007-2008): 212

³⁶ Rt. 1985 s.173

eksempler på «skjellsord» fra tidligere Høyesterettspraksis er «tufs, idiot og forbannet klovn»,³⁷ «forbannet idiot og forbannet djevel»³⁸ og «din tjukke gris»³⁹. Utover ordene Høyesterett anser som «skjellsord», er det ingen uttalelser om straffbarhetsterskelen eller ytringsfriheten. Således kan det ikke utledes vurderingsmomenter for hvilke ytringer som er straffbare.

3.1.4 Underrettpraksis

Fra underrettspraksis foreligger det en rekke flere eksempler.⁴⁰ Etter lagmannsrettens syn reiste det liten tvil at «idiot» og «kålorm» samlet sett utgjorde «skjellsord» som strl. § 156 (2) rammer.⁴¹ I TOSL-2022-155305 fant retten tiltalte skyldig for å ha ropt «jævla morrapuler» til politibetjenten. Videre i RG. 2000 s.1234 kom lagmannsretten til at «drittsekk» og «møkkamann» representerte en straffbar forulemping. Det heter videre i dommen at det imidlertid ikke er en «markant forulemping», og forholdet ligger i «det nedre området for atferd som rammes». «Bortskjemt» og «dårlig oppdratt» er andre eksempler som har blitt ansett som verbal forulemping av polititjenestepersoner.⁴²

I TKSIA-2020-87534 ble artisten Kamelen dømt for å rope «fuck politi» gjentatte ganger mot politiet under «crowd surfing» på konsert. Retten fremholdte at utsagnene var «utenfor ytringsfriheten» og «der polititjenestemenn er vernet mot skjellsord». Agder lagmannsrett frikjente Kamelen.⁴³ Retten begrunnet imidlertid frikjennelsen med manglende subjektiv skyld, og ikke ytringsfriheten.

I en annen sak kalte en advokat to politibetjenter for «tullinger», etter at advokaten nektet dem å visitere vesken hennes i sikkerhetskontrollen utenfor rettsalen.⁴⁴ Retten slo fast at uttalelsen går utover ytringer som er beskyttet, men presiserte at «tulling» er i nedre sjikt av hva som utgjør skjellsord. Retten sammenlignet ytringen med «tufs og Idiot»⁴⁵, som rettspraksis tidligere har funnet rettstridig.

---

³⁷ Rt. 1965 s.1323

³⁸ Rt. 1951 s.961

³⁹ Rt. 1938 s.651

⁴⁰ Se kapittel 1.3 om underrettpraksis sin rettskildeverdi

⁴¹ LF-2021-44673.

⁴² TOSL-2021-124105

⁴³ LA-2021-21305

⁴⁴ THAUG-2020-35668 (Tullinger-dommen)

⁴⁵ Rt.1953 s.1038

Vedrørende uttrykket «hestkuk/hæstkuk» er underrettspraksis upresis. Det er på det rene at ordet har blitt bedømt ulikt, noe som er problematisk sett i relasjon til likhetsnormen i Grl. § 98 (1). Nyere lagmannsrettspraksis har derimot lagt til grunn at «hestkuk» anses som skjellsord i relasjon til strl. § 156 (2).⁴⁶ I LH-2022-133801 uttalte retten samtidig at det ligger i «hensynet til å hegne om respekten av offentlige tjenestepersoner», at «terskelen for hva som utgjør en forulemping ikke kan være spesielt høy».

3.2 «Utilbørlig atferd»

Forulemping kan også finne sted ved straffealternativet «annen utilbørlig atferd». En naturlig tolkning av ordlyden inkluderer, men er ikke begrenset til, atferd som er upassende, krenkende eller støtende. Det anføres i tillegg «chikanøs, hånende, larmende eller truende» atferd.⁴⁷ I likhet med «skjellsord», er forarbeidene lite veiledende vedrørende vurderingsmomenter og rettstilstanden. Hva som utgjør «utilbørlig atferd» må i ethvert tilfelle bero på en konkret skjønnsmessig bedømmelse.

«Utilbørlig atferd» anvendes på atferd av forskjellig art. I Rt. 1965 s. 1323 la Høyesterett til grunn at «voldsom kjefting» var «fornærmelig adfærd» etter strl. 1902 § 326. Dette til tross for at domfelte ikke ytret konkrete skjellsord. I forhold til gjeldende bestemmelse er det heller ikke for dette alternativet tilsiktet realitetsendring.⁴⁸ Underrettspraksis har akseptert at det er «utilbørlig atferd» å vise finger til polititjenestepersoner.⁴⁹ Høyesterett har imidlertid ikke behandlet problemstillingen. Alternativet rammer også spyting, i tilfellene forholdet ikke omfattes av strl. §155.⁵⁰

«Utilbørlig atferd» kan videre være rene nedvurderende fraser om politibetjentes ferdigheter av yrkesutførelsen.⁵¹ Et annet eksempel er fremsettelse av trusler mot offentlige tjenestemenn, uten at det er ment å gjøre alvor av truslene.⁵² «Grimaser og geiping» kan også etter forholdene rammes, jf. Rt. 2003 s. 948 (23). Slike handlinger må antas å ligge i

---

⁴⁶ LH-2022-133801

⁴⁷ Augeland & Mæland 2016: 1332

⁴⁸ Se punkt 3.1.3

⁴⁹ LF-2018-99212

⁵⁰ Rt. 1999 s.240

⁵¹ Rt. 1984 s.1519

⁵² Rt. 1966 s.1519

anvendelsesområdets nedre sjikt, av hva som rammes. I tråd med at atferden skal være «utilbørlig», må tilsvarende atferd som «geiping og grimaser» trolig bero på vurdering av atferdens omstendighet, varighet og intensitet.

3.3 «Forulemper»

Det sentrale vurderingss spørsmålet ved anvendelse av strl. § 156 (2), er om det foreligger forulemping av en offentlig tjenestemann. Ordlyden tilsier å fornærme, krenke eller skade noens verdighet eller rykte. RG. 2000 s.1234 henviser til bestemmelsens legislative begrunnelse: «tjenestemannen skal [ikke] utsettes for slik atferd at hans vilje til å utføre tjenestehandlinger nedsettes». ⁵³

Til forskjell fra § 156 (1), foreligger det ikke krav etter andre ledd at forulempingshandlingen skal påvirke polititjenestenes utføring av tjenestehandlingen. Det avgjørende er om forulemping foreligger ut fra en objektivt standard, og ikke polititjenestepersonens subjektive oppfattelse. ⁵⁴ I medhold av rettspraksis synes den objektive standarden for påvirkning å være lav. I THAUG-2020-35668 fant tingretten det som tilstrekkelig at polititjenestepersonene ble «satt ut» av skjellsordene.

3.4 «Offentlig tjenestemann»

Bestemmelsen rammer den som forulemper en «offentlig tjenestemann». Hvem som regnes som «offentlig tjenestemann» tilsvarer likelydende vilkår i strl. § 155 (3). ⁵⁵ Legaldefinisjonen av «offentlig tjenesteperson» i § 155 (3) er dermed bestemmende for hvem som nyter strafferettslig vern etter § 156 (2). Legaldefinisjonen inkluderer bl.a. «enhver som utøver offentlig myndighet på vegne av stat». Det er dermed på det rene at polititjenestepersoner er vernet. ⁵⁶

---

⁵³ Augeland & Mæland 2016: 61

⁵⁴ Fredriksen 2021: 54 og Rt. 2003 s.948

⁵⁵ Ot.prp. nr.8 (2007-2008): 330

⁵⁶ Ot.prp. nr.22 (2008-2009): 146

3.5 «Under eller på grunn av utføringen av tjenesten»

Forulempingen rammes dersom den finner sted «under eller på grunn av utføringen av tjenesten». Ordlyden tilsier at forulempingen må skje som et resultat av politibetjenters arbeid. Bestemmelsen oppstiller to alternativer. «Under utføringen av tjenesten» er situasjoner der tjenestehandlingen pågår. Eksempelvis å fremsette «jævla horer» under pågripelse.⁵⁷ Alternativet «på grunn av utføringen av tjenesten», innebærer at forulempinger etter polititjenestepersoners tjenesteutøvelse rammes. Forarbeidene fremhever et særlig ønske om å utvide polititjenestepersoners vern mot grove krenkelser på bl.a. internett.⁵⁸ I LE-2017-168386 ble tiltalte dømt for å publisere krenkende uttalelser på facebook om politiadvokaten som tidligere hadde ilagt tiltalte besøksforbud.

3.6 Tolkingsresultat

Overnevnte redegjørelse illustrerer at begrepet «skjellsord» ikke er klart avgrenset, og i mindre grad utpenslet. Samtidig er det fravær av uttømmende lister med ytringer som anses som skjellsord. Det er beskjedent med Høyesterettspraksis, og få rettsavgjørelser setter lovanvendelsen på prøve. Forarbeidene er lite veiledende vedørende terskelen for straffeansvar, og hvordan straffebudet skal forstås.

Til tross for ytringsfrihetens sentrale betydning, kan det kun spores få overfladiske ytringsfrihetsbemerkinger i rettspraksis sin tolkning av strl. § 156 (2). I andre sammenhenger har imidlertid Høyesterett lagt til grunn at det utenfor kjerneområdet til ytringsfrihet skal gjelde en «relativt rommelig margin for smakløse ytringer».⁵⁹ Det er samtidig fremhevet i forarbeidene til Grl. § 100 at man må ha store marginer for uønskede ytringer, ettersom disse har en «nødvendig funksjon i samfunnet».⁶⁰

Terskelen for hvilke ytringer som rammes av § 156 (2) synes imidlertid lav. Høyesterett- og underrettspraksis har akseptert reaksjon for forholdsvis milde negative karakteristikk av polititjenestepersoner. Samme oppfatning fremmer ytringsfrihetskommisjonen i

---

⁵⁷ LB-2022-150982

⁵⁸ Ot.prp. nr.22 (2008-2009): 399

⁵⁹ HR-2018-674-A: avsnitt 17

⁶⁰ NOU 1999:27: 186

NOU 2022: 9. Overnevnte rettsavgjørelser indikerer at ytringene «drittsekk», «kålorm», «møkkamann», «tulling» og «hestkuk» er i nedre sjikt av bestemmelsens anvendelsesområde. Nedsettende karakteristikk med henvisninger til kjønnsorganer vil som regel være gjenstand for reaksjon.⁶¹ I overensstemmelse med rettspraksis er det trolig også en presumpsjon for at fremsettelse av «skjellsord» isolert, resulterer i en straffbar forulemping.

Det er imidlertid gode grunner for å hevde at det må foretas en konkret helhetsvurdering, av omkringliggende omstendigheter der ytringen ble fremsatt. Det er få rettsavgjørelser hvor skjellsordene er selvstendige grunnlag for straffeansvar. Tilsvarende synspunkt er også mulig å spore i underrettspraksis. Eksempelvis er det eksplisitt uttrykt i LH-2022-133801. I dommen heter det at «en helhetlig bedømmelse av situasjonen alltid må foretas». Gjennom rettspraksis har det implisitt utkrystallisert seg momenter, som trolig har hatt betydning ved domstolens tolkning av om utsagnet utgjør «skjellsord» etter § 156 (2). Basert på min gjennomgang av rettspraksis, kan det utledes tre sentrale vurderingsmomenter.

Den første er hvordan ytringen er uttalt. Her inngår tonefall, stemmestyrke, betoning og kroppsspråk. Fra rettspraksis kan det eksempelvis vises til THAUG-2020-35668. I kjennelsen ble det lagt vekt på at skjellsordet ble fremsatt høylytt. I LH-2022-133801 ble det fremhevet at det var fravær av jovial tone i fremsettelsen. I TOSLO-2018-143866 står det at tiltalte hadde «et truende kroppsspråk da uttalelsene ble fremsatt».

Det må gjøres gjeldende at bestemmelsens ordlyd i utgangspunktet taler imot slik vektlegging. Begrepet «skjellsord» refererer kun til det språklige meningsinnholdet, uavhengig av omstendighetene rundt. Derimot må det understrekes at «forulemping» utgjør kjernen i bestemmelsen. Det fremstår som merkelig om et objektivt sett skjellsord, fremsatt med spøkefull tone og vennlig kroppsspråk, medfører straffbar forulemping. Det kan nok hevdes at § 156 (2) rammer bruken av ytringer i nedsettende eller krenkende betydning, gitt at det foreligger forulemping.

Det andre momentet er konteksten skjellsordet fremsettes i. Følgelig tolkes ikke ytringen isolert, men bedømmes samlet og innenfor rammen den ble uttalt. Rettspraksis trekker i retning av at dette har stor betydning for tolkningen av «skjellsord». THOD-2021-139853

---

⁶¹ «Rasshøl», «kukksuger», «pikktryne» og «fitter» er eksempler fra rettspraksis.

med videre henvisning til HR-2020-2133-A (25-27), fremholder at ytringer må fortolkes i sin kontekstuelle situasjon. I lys av strl. § 185 om hatefulle ytringer, er det kontekstuelle tolkningsprinsippet fremhevet i rettspraksis. I Rt. 2012 s. 536 (18) er det lagt til grunn at det avgjørende for tolkningen av ytringer, er hvordan: «den alminnelige tilhører vil oppfatte utsagnet ut fra den sammenheng det er fremsatt». Kontekstens avgjørende betydning ved tolkning av ytringer er samtidig understreket i forarbeidene til strl. § 185.⁶²

Fremsettes skjellsord i opphetete kontekster hvor politiet forsøker å få kontroll, har situasjonene utvilsomt karakter av forulemping. Dette stiller seg trolig annerledes i rolige og vennskapelige sammenhenger. Om konteksten utelukkes fra tolkningen, kan det tilsiktede meningsinnholdet feiltolkes. Det settes imidlertid en grense for hvor mye som kan innfortolkes i ytringer, jf. forsiktighetsregelen. Tolkningsprinsippet medfører at *«ingen skal risikere strafferettslig ansvar ved at utsagn tillegges meningsinnhold som ikke er uttrykkelig uttalt, med mindre slikt innhold med rimelig stor sikkerhet kan utledes av sammenhengen»*.⁶³ Rettsikkerhetsyn som uskyldspresumpsjonen og forutberegnelighet taler klart for et slikt prinsipp.

Det siste momentet som retten synes å vektlegge, er gjerningspersonens intensjon. I vurderingen inngår motivasjonen, drivkraften og formålet bak ytringene. Formålet kan ofte utledes av konteksten, og således er det glidende overganger mellom vurderingsmomentene. I LH-2022-133801 står det: *«lest i sammenheng er det heller ikke tvilsomt at tingretten fant det bevist at utsagnet også var ment å være nedsettende»*. Videre la retten i TSAFO-2008-38869 vekt på tiltales klare intensjoner om å påvirke og ødelegge for politiets arbeid. Tiltalte ble dømt for å fremsette «idioter» og «fitter» under pågripelse, hvor han var hissig og stanget hodet i plexiglasset i politibilen.

Et interessant spørsmål er om overnevnte tre momenter samtidig har betydning for anmeldelsestilbøyeligheten til polititjenestepersoner. Spørsmålet kommenteres i pkt. 4.2.2.

---

⁶² Ot.prp.nr.8 (2007-2008): 249 og ot.prp.33 (2004-2005): 189

⁶³ Rt. 2012 s.536 avsnitt 20

4. Nærmere vurdering av rettstilstanden

I dette kapittelet snevres søkelyset inn, og det foretas en nærmere vurdering av rettstilstanden. Spørsmålet om ytringsfriheten og vernet av offentlig myndigheter på kollisjonskurs, skal vurderes i lys av rettspraksis fra EMD, vernet av offentlig myndighet, samfunnsutviklingen, samt politiets skjønn og tålegrense. På bakgrunn av denne vurderingen vil jeg avslutningsvis i kapitlet ta stilling til om terskelen for straffbarhet bør settes til «grovt krenkende ordbruk»⁶⁴. Følgelig blir de lege ferenda betraktninger sentrale.

Det er ikke anledning til å gå inn i problematikkens fulle bredde. Formålet med kapittelet er å etablere dypere forståelse og kaste søkelys på hensyn bak vernet av offentlig myndighet og ytringsfriheten.

4.1 Rettspraksis fra EMD

En av grunnene til at EMK art.10 har stor betydning for tolkning av norsk rett, er at EMD har omfattende rettspraksis som kaster lys over bestemmelsen.⁶⁵ Dette bidrar til å avklare ytringsfrihetens nærmere innhold og grenser.

EMD har lagt til grunn ved tolkningen av EMK art.10 at ytringsfriheten utgjør en grunnleggende forutsetning for individers selvrealisering og for demokratiske samfunn.⁶⁶ EMDs dom 7. desember 1976 *Handyside mot Storbritannia* (49) presiserer at ytringsfriheten ikke kun verner ufarlige og positive ytringer, men også ytringer som «offend, shock or disturb». EMDs utgangspunkt er følgelig at fremsatte ytringer er beskyttet av EMK art.10.

EMD har i storkammeravgjørelsen 21. januar 1999 *Janowski mot Polen* behandlet en tilsvarende bestemmelse som strl. § 156 i Polen. Saken omhandlet hvorvidt det utgjorde krenkelse av ytringsfriheten, at en privatperson ble bøtelagt for å fremsette fornærmelser ovenfor offentlige tjenestepersoner. Klageren kalte kommunale vakter for «*ćwoki*» og «*ghupki*» («dumme» og «tosker»), fordi vaktene krevde at gatekunstnere skulle flytte seg. Domstolen kom frem til at straffen utgjorde inngrep i klagerens rett til ytringsfrihet etter EMK

---

⁶⁴ Forslaget til ytringsfrihetskommisjonen

⁶⁵ EMD har siden 1959 behandlet 1010 saker som endte med brudd på bestemmelsen, jf. NOU 2022:9

⁶⁶ EMDs dom 5. april 2022 *NIT S.R.L. mot Moldova* avsnitt 177

art.10. Ytringsfriheten beskytter dermed i utgangspunktet fornærmede utsagn overfor offentlige tjenestepersoner.⁶⁷

Domstolen undersøkte videre om inngrepet kunne forsvares ut fra de kumulative inngrepvilkårene.⁶⁸ Det reiste ingen tvil om at inngrepet var foreskrevet i lov. Det ble videre slått fast at inngrepet forfulgte legitime formål, ettersom formålet bak straffen var å beskytte den offentlige orden. Ved vurderingen av inngrepets nødvendighet fastslo domstolen at inngrepet var «nødvendig i et demokratisk samfunn». Det heter i dommen:

“[...] civil servants must enjoy public confidence in conditions free of undue perturbation if they are to be successful in performing their tasks.”⁶⁹

Følgelig legger domstolen til grunn at det er gode grunner til å verne offentlige tjenestemenn mot forulemping i form av krenkende verbale angrep, for at de skal lykkes i utøvelsen av arbeidsoppgaver. I lys av dette konkluderte domstolen med at det ikke forelå krenkelse av EMK art.10. I vurderingen ble det påpekt at klageren ikke var dømt for å kritisere vaktene, men for fremsettelse av fornærmede ord.

Det kan fremholdes at «dum» og «tosk» innehar tilsvarende objektive meningsinnhold, som ytringer domstolene i Norge har betraktet som skjellsord.⁷⁰ I tråd med Janowski-dommen, vil dermed lignende ytringene i utgangspunktet være beskyttet av ytringsfriheten. EMDs uttalelser om inngrepvilkårene gjør seg imidlertid gjeldende i norsk rett. Vedrørende forholdsmessighetsvurderingen er det på det rene at politibetjenter i Norge har samme behov for å utføre arbeidsoppgavene fredelig. Videre er et sentralt formål for ytringer som betraktes som skjellsord etter strl. § 156 (2), også å forebygge kriminalitet og uorden. Inngrep i ytringsfriheten forsvares fordi skjellsord er egnet til å skape uorden, samt redusere tjenestepersonenes vilje til å utføre tjenesten.

I forhold til lovkravet er det på det rene at § 156 (2) er en formell lov. Det må samtidig vurderes om bestemmelsen er tolket slik at klarhetskravet i EMK art.7 er ivaretatt. Etter

---

⁶⁷ Janowski-dommen avsnitt 22

⁶⁸ Se pkt. 2.3

⁶⁹ Janowski-dommen avsnitt 33

⁷⁰ «tulling» og «drittsekk» er eksempler.

hvordan klarhetskravet er knesatt i EMD, må § 156 (2) være så klar at enkeltpersoner ved hjelp av ordlyden og rettsavgjørelser kan forutse hvorvidt ytringer skrider med terskelen for hva som rammes.⁷¹ Som beskrevet i pkt. 3.6 er ordlyden «skjellsord» vag. Med hensyn til § 156 (2), må dermed avsagte dommer ivareta klarhetskravet i lovbestemmelsen. Dette må vurderes isolert i hver sak.

4.2 Vernet av offentlig myndighet

Kapittel 19 i straffeloven inneholder flere bestemmelser som i henhold til kapitteloverskriften, verner om «offentlig myndighet og tilliten til den». Av den grunn må § 156 (2) anvendes i samsvar med og tolkes i lys av ytringsfriheten, og vernet av offentlig myndighet.

Paragraf 156 (2) er et straffebud som tar sikte på å verne den offentlige tjenestehandlingen og beskytte offentlige tjenestemenn. Denne gruppen har samtidig særskilt vern mot vold, trusler og skadeverk.⁷² I henhold til forarbeidene er det behov for en lovbestemmelse som verner offentlig myndighet, når tjenestepersoner ikke utsettes for trusler eller vold.⁷³ Som presisert kreves det ikke at forulempingshandlingen kan tenkes å påvirke utføringen av tjenestehandlingen. Slik sett er straffebudet utelukkende begrunnet i behovet for respekt for offentlige tjenestemenns virksomhet.

Det fremholdes i forarbeidene at vernet er tilsiktet personer som utfører viktige samfunnsoppgaver, og som vanskelig kan beskytte seg mot potensielt ubehagelige situasjoner.⁷⁴ NOU 2002: 4 s. 289 fremhever at straffebudet utgjør del av et viktig regelverk som gir «et allmennpreventivt signal om at samfunnet beskyttet sine ansatte i utsatte jobber». Samtidig kan det slås fast at vernet har betydning for politibetjenters motivasjon og arbeidsvilkår. Augeland og Mæland bemerker at om politiet ikke gis effektivt vern mot forulemping, kan ikke «positiv tjenestevilje i etaten» medregnes.⁷⁵

Det kan hevdes at i stater der polititjenestepersoner ikke nyter særlig vern, begrenser det handlingsrommet og muligheten politiet har til å utføre arbeidsoppgaver. Dette ville samtidig

---

⁷¹ Se pkt.1.4

⁷² Strl. §§155-155c og 156 (1)

⁷³ Ot.prp.nr.22 (2008-2009): 2012

⁷⁴ Ot.prp.nr.22 (2008-2009): 147

⁷⁵ Augeland & Mæland 2016: 1308

trolig også påvirket tilliten til politiet. EMD fastslår at polititjenestepersoner har behov for vern, som gjør det mulig å utføre tjenestehandlinger uforstyrret. Handlinger som strider med § 156 (2), kan bryte dette vernet.

4.2.1 Politiets skjønn og tålegrense - skal sak opprettes?

Ytringsfriheten skal øve alle i toleranse: å tåle uttalelser man sterkt misliker.⁷⁶ Det samme gjelder politiet. En av begrunnelsene ytringsfriheten hviler på er som beskrevet demokrati. Et reelt demokrati betinges av at befolkningen utfordrer og kritiserer myndighetene, herunder statens maktutøvere.⁷⁷ Polititjenestepersoner innehar rolle som døråpner til straffeapparatet. Rollen stiller særlige krav til den enkelte politibetjent. Det kan videre hevdes at det er et paradoks at når ytringer rettes mot politibetjenter, brukes straff for å ramme ytringer som ikke er straffbare i andre sammenhenger. Det legges dermed opp til at utøvere av offentlig myndighet, som er trent til å tåle provokasjon, må tåle mindre enn alminnelige folk.

Overnevnte reiser spørsmål om politiets skjønn og tålegrense. Lovgiver har åpnet for at polititjenestepersoner i en viss utstrekning kan foreta egne vurderinger ved straffeforfølgelse, forutsatt at rettslige rammer er oppfylt.⁷⁸ Dette medfører at straffeforfølgning av strl. § 156 (2) kan unnlates om det anses hensiktsmessig. I RG. 2000 s.1234 bemerket to lagdommere at det er «vid adgang til å unnlate å straffefølge» mindre overtredelser av bestemmelsen, og at det «har gode grunner for seg». Bruken av skjønn beror seg på politibetjentes subjektive vurdering, som påvirkes av både humør og dagsform. Det har samtidig formodningen mot seg at det ikke foreligger retningslinjer for politiets tålegrense i møte med skjellsord. Selv om polititjenestepersoner skal praktisere likhetsprinsippet, kan utfallet bli ulikt i tilnærmet like situasjoner. Dette kan oppfattes som ulik behandling blant befolkningen, og således svekke politiets tillit.

Høyesterettspraksis fastslår at selvbeherskelse er en «yrkesetisk plikt og del av den faglige ferdighet» en politimann skal besitte, jf. Rt. 2003 s. 948. Steinar Fredriksen bemerker at det hører til yrket «at man må tåle å bli utsatt for skjellsord».⁷⁹ Et sted settes imidlertid grensen,

---

⁷⁶ NOU 2022: 9: 20

⁷⁷ NOU 1999:27: 20

⁷⁸ Omtales som opportunitetsprinsippet

⁷⁹ Fredriksen 2017: 54

avhengig av politibetjentens subjektive tålegrense. Ved spørsmål om sak skal opprettes kan det hevdes at momentene fra pkt. 3.6 har sentral betydning. Det er nok innenfor tålegrensen om en tilfeldig forbipasserende rolig kaller politibetjenten for «politifaen». Om derimot personen fremsetter tilsvarende ytring brølende i en opphetet situasjon, med tydelig intensjon om å påvirke politiets arbeid, er tålegrensen trolig overskredet.

4.2.2 Utviklingstrekkene i samfunnet og politiets tillit

Samfunnsutviklingen kjennetegnes av at verden knyttes tettere sammen. Det norske samfunnet har blitt mer liberalt og heterogent. Tersklene og grensene i samfunnet flytter seg, og flere kulturer, språk og uttrykksformer har fått innflytelse. I takt med dette endres befolkningens forventninger til politiet. Befolkningens tillit til politiet er bærebjelken i samfunnet, og en forutsetning for at samfunnsoppdraget løses tilfredsstillende. Selv om overordnede hovedbildet illustrer at publikum har høy tillit til politiet, viser årets innbyggerundersøkelse nedgang.

Utviklingstrekkene i samfunnet kan samtidig tyde på at respekten for politiet er synkende. Det kan fremstå som polititjenestepersoner er målskiver for «skjellsord» på jobb. Statistikken fra SSB tilsier at bestemmelsen anvendes i utstrakt grad, selv om det ikke er mulig å vurdere hvilke saker som isolert omhandler ytringer eller forholdenes alvorlighet.⁸⁰ Statistikken kan imidlertid indikere at bestemmelsen møter et behov i samfunnet. Videre har antall anmeldelser for trusler og vold mot offentlige tjenestemenn tilnærmet tredoblet seg siden 2004.⁸¹ I tillegg er fenomener som «flokkning» fremtredende. Flokkning refererer til grupper som målrettet prøver å forstyrre politiets arbeid, gjennom bl.a. aggressive ytringer.⁸²

Hva som påvirker tilliten og respekten for politiet, er sammensatt. I hvilken grad anvendelse av strl. § 156 (2) har betydning for dette, er uvisst.⁸³ Om straffeforfølgelse av bestemmelsen resulterer i at tilliten taper terreng, er eventuelt kapitteloverskriften i straffelovens kapittel 19, «vern av offentlig myndighet» og «tilliten til den», selvmotsigende.

---

⁸⁰ Se kapittel 1

⁸¹ Statistisk sentralbyrå 2022a

⁸² Cederkvist 2022

⁸³ Spørsmålet kommenteres i pkt. 4.3

4.3 Bør terskelen for straff legges til «grovt krenkende ordbruk»?

Som tidligere presisert, bemerker ytringsfrihetskommisjonen i NOU 2022: 9 at uttrykket «skjellsord» åpner for å legge terskelen for det straffbare for lavt. For å styrke ytringsfrihetens rammevilkår i Norge, foreslår kommisjonen å fjerne ordet «skjellsord» i strl. § 156 (2).

Ytringsfrihetskommisjonen anbefaler å legge terskelen for straff til det følgende:

«Den som ved grovt krenkende ordbruk eller atferd forulemper en offentlig tjenesteperson under eller på grunn av utføringen av tjenesten, straffes med bot.»⁸⁴

Ytringsfrihetskommisjonen klarlegger derimot ikke for det nærmere innholdet i «grovt krenkende ordbruk». Overordnet gir formuleringen, i likhet med «skjellsord», isolert lite veiledning. En alminnelig tolkning av ordlyden tilsier ytringer som er særlig støtende, og som inneholder sterke krenkelser og nedsettende karakteristikk om personen ytringen rettes mot.

Strl. § 265 om særskilt vern for enkelte yrkesgrupper har likelydende ordlyd i siste ledd. I forarbeidene til bestemmelsen er det fremholdt at det er «ment å signalisere en noe høyere terskel for straff enn det som gjelder i forhold til offentlig tjenestemenn».⁸⁵ Formuleringen «en noe høyere terskel» tilsier at gjerningsinnholdet er snevrere enn i § 156 (2). Det er derimot ikke en markant økning av straffeterskelen. Utover dette foreligger det intet i rettspraksis eller juridisk teori i forhold til terskelen for straffeansvar. Spørsmålet som reiser seg er om terskelen for straff bør heves, og legges til «grovt krenkende ordbruk»?

Det klare utgangspunktet er at det skal være høy terskel for å gripe inn i den grunnlovbeskyttede ytringsfriheten. Som tidligere fremhevet er det lagt til grunn at man må ha store marginer for smakløse ytringer, ettersom det er nødvendig i demokratiske rettsstater.⁸⁶ Som statens legitime maktutøver, gjelder det også politiet. Overnevnte harmoniserer med å øke straffbarhetsterskelen. En hovedinnvending mot å beholde ordlyden «skjellsord», er at det kan ha nedkjølende effekt på den «offentlige samtalen» ytringsfriheten tilrettelegger for.

En lavere terskel for straff kan medføre at innbyggerne unngår å fremsette lovlig kritikk i frykt for at ytringene rettslig sett er «skjellsord», og dermed straffbare. Slik kan enkelte

---

⁸⁴ NOU 2022:9: 211

⁸⁵ Ot.prp.nr.22 (2008-2009): 425

⁸⁶ Se pkt. 3.6

stemmer og meninger systematisk støtes ut. I så tilfelle undergraves yringsfriheten og de verdiene demokratiet er avhengig av. Likeledes kan det samtidig bidra til å kriminalisere meningsytringer. En slik utvikling ligner stater med totalitære regimer, hvor det er absolutt straffbart å kritisere myndighetene. Likevel bør det settes grenser for ytringer, også meningsytringer, som utgjør verbale angrep på den offentlige tjenestehandlingen.

Som det fremgår av pkt. 4.2 og som EMD har lagt til grunn, trenger polititjenesten et særskilt vern mot forulepende ytringer. Strl. § 156 (2) er ikke satt for å verne enkelte politibetjenter, men politiet som helhet. Ved å legge terskelen for å straffe ytringer høyere, kan det få utilsiktede effekter. For det første kan de som nyter godt av politiets tjenestehandlinger bli skadelidende. Om utenforstående forstyrrer polititjenestepersoner i oppdrag, kan det medføre at betjentene ikke får bistått menneskene som trenger hjelp i situasjonen. For det andre kan fremsettelse av skjellsord eskalere situasjoner. Dette aktualiseres fortrinnsvis i uoversiktlige situasjoner hvor politiet prøver å få kontroll, for eksempel på arrangementer eller nattklubber.

Utviklingstrekkene i samfunnet taler derimot i utgangspunktet for å heve terskelen til «grovt krenkende ordbruk». Om terskelen for å straffeforfølge ytringer legges for lavt, kan det svekke både tilliten og respekten til politiet. Befolkningen skal oppleve at politiet utvikler seg i tråd med samfunnsutviklingen. I lys av en utvikling hvor samfunnet vektlegger åpenhet og toleranse, kan det argumenteres for at politiet også bør tolerere mer. Politiets tillit øker trolig dersom man evner å flytte grensene i takt med utviklingstrekkene. Imidlertid må det gjøres gjeldene at vi er i en periode der respekten for politiet synes synkende. Om terskelen for straffbarhet heves, blir det trolig «lettere» for flere å fremsette negative ytringer til polititjenestepersoner. Det kan medføre at respekten ytterligere reduseres, og tjenestehandlingene vanskeligjøres.

Som fremhevet synes terskelen for ytringer som rammes av § 156 (2) å være lav.

Ytringsfrihetskommisjonen viser til at «tulling», «kålrom» og «bortskjemt» er nyere eksempler på ytringer som er straffet.⁸⁷ I lys av yringsfrihetens begrunnelser taler dette primært for et snevrere gjerningsinnhold. Slik gjennomgangen av rettspraksis illustrer, synes imidlertid nevnte ytringer å ligge i det absolutt nedre sjiktet av hva som rammes. Det blir også upresist å vurdere «skjellsord» isolert i et yringsfrihetsperspektiv. Det må gjøres gjeldende at

---

⁸⁷ NOU 2022:9: 20

«forulemping» utgjør kjernen i straffebedet. Forulempingen inntreffer enten ved handling eller ord, og ofte som kombinasjon. Som tidligere understreket, må det foretas en vurdering av omkringliggende omstendigheter der ytringene ble fremsatt. Dermed er det trolig mer hensiktsmessig å undersøke om dommene yringsfrihetskommisjonen henviser til er gale rettsavgjørelser, eller om det foreligger andre omstendigheter bak ytringene.

En vurdering ut fra rettssikkerhetsperspektiv, tilsier at rettstilstanden bør klarlegges. Kjernen i rettsikkerhet, parallelt med rettsstatens grunntanke, er at befolkningen skal beskyttes mot vilkårlig maktutøvelse og overgrep fra myndighetene.⁸⁸ Likhetsnormen og forutberegnelighet utgjør sentrale elementer. Både «Skjellsord» og «grovt krenkende ordbruk» gir begrenset veiledning, og kan dermed åpne for store forskjeller i håndheving. Det er vesentlig å ikke ignorere idealene i den demokratiske rettsstaten. Uavhengig av om terskelen heves, må grensene for straff bli tilstrekkelig klarlagt og definert i rettergangen.

Fremstillingen viser at flere sentrale hensyn må avveies ved avgjørelsen av om terskelen skal legges til «grovt krenkende ordbruk». Overnevnte trekker i retning av at det mange gode grunner til å justere straffeterskelen. Om det er behov for lovendring, er imidlertid uklart. Det bør etter mitt syn foretas grundigere vurderinger før straffbarhetsterskelen heves.⁸⁹

5. Oppsummering og avsluttende bemerkninger om problemstillingen

I besvarelsen har jeg tatt sikte på å svare ut problemstillingen med to spørsmål. Vedrørende klarleggingen av gjeldende rett, viser besvarelsen at «skjellsord» i strl. § 156 (2) ikke har et klart avgrenset meningsinnhold. Grensen for hvilke ytringer som rammes, kan vanskelig angis som en skarp grense. Det er sparsommelig med Høyesterettpraksis, og få rettsavgjørelser setter lovanvendelsen og forholdet til yringsfriheten på prøve. Forarbeidene er lite veiledende vedrørende terskelen for straffeansvar. Videre har besvarelsen anført at fremsatte ytringer må tolkes på bakgrunn av tre vurderingsmomenter: uttalelsen, konteksten og intensjon.

Samtidig må § 156 (2) tolkes i lys av yringsfriheten. Utgangspunktet er at både Grl. § 100 og EMK art.10 verner fremsatte ytringer overfor polititjenestepersoner. Inngrep i yringsfriheten

---

⁸⁸ Mæhle & Aarli 2017: 154-155

⁸⁹ Se kapittel 5

tillates dersom et lovkrav, formålskrav og forholdsmessighetskrav er oppfylt. I takt med dette, har EMD fastlagt at det er gode grunner til å verne polititjenestepersoner mot krenkende verbale angrep.

Etter min oppfatning er det svært uheldig at terskelen for straffeansvar etter strl. § 156 (2) er uklar. Dette i tråd med rettsikkerhetsidealer. Det er utvilsomt behov for at Høyesterett klarlegger rettstilstanden og forholdet til ytringsfriheten. I dette øyemed må det samtidig fastlegges klare retningslinjer for hva politibetjenter skal tåle.

Besvarelsens andre spørsmål var om vernet av offentlig myndighet er på kollisjonskurs med ytringsfriheten. Svaret på dette er etter mitt syn delt. Ytringsfriheten nyter gode kår i Norge, men nettopp derfor har det vært nødvendig å undersøke om dagens rettsanvendelse av § 156 (2) utgjør en trussel mot det gode det utgjør. Domstolene synes å legge en lav terskel for hvilke ytringer som utgjør «skjellsord». Samtidig stiller samfunnsutviklingen kontinuerlig nye krav og forventinger. Politiets tillit avhenger også av at grensene for politiets vern er «levende» i takt med utviklingstrekkene. Etter mitt syn bør det ikke være straffbart å isolert fremsette «bortskjemt», «kålorm» eller «tulling» til polititjenestepersoner.

En rettsutvikling kan imidlertid synes noe forhastet. Ytringsfriheten er viktig, men hensynet til vern av offentlig myndighet tilsier at det må være noen juridiske yttergrenser. Samtidig kan ikke «skjellsord» vurderes isolert i et rent ytringsfrihetsperspektiv. Før det kan tas stilling til besvarelsens problemstilling, er det blant annet nødvendig med systematiske analyser og statistikk over hvordan § 156 (2) brukes for å straffe ytringer, og hvilke typer ytringer.

Det må likevel understrekes at det er et klart behov for at forholdet mellom ytringsfriheten og vernet av offentlig myndighet, settes på dagsordenen. Slik reduseres muligheten for at den grunnlovbeskyttede ytringsfriheten havner på kollisjonskurs, og taper i møte med rettsanvendelsen av § 156 (2).

Referanseliste

Litteratur

- Aall, J. (2013). *Rettsstat og menneskerettigheter* (3.utg). Fagbokforlaget
- Augelend, R. L. & Mæland, H. J. (2016). *Politirett* (3.utg.). Gylden Juridisk
- Blandhol, S., Tøssebro, H. N., & Skotheim, Ø. (2015, 19. November). *Jussens venner: Innføring i juridisk metode*. Universitetsforlaget
- Boe, E. M. (2020). *Grunnleggende juridisk metode: en introduksjon til rett og rettstenking* (4. utg.). Universitetsforlaget
- Fredriksen, S. (2021). *Norm, skyldkrav og straffetrussel: Utvalgte emner fra spesiell strafferett* (2.utg.). Gyldendal juridisk
- Fredriksen, S. (2017). *Norm, skyldkrav og straffetrussel: Utvalgte emner fra spesiell strafferett*. Gyldendal juridisk
- Matningsdal, M. (2017). *Straffeloven: De straffbare handlingene: Kommentartutgave*. Universitetsforlaget.
- Mæhle, S.S. & Aarli, R. (2017). *Fra lov til rett* (2. utg.). Gylden Juridisk
- Politidirektoratet. (2023). *Politiets innbyggerundersøkelse*. Kantar Public.
<https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/innbyggerundersokelsen/politiets-innbyggerundersokelse-2022.pdf>
- Politidirektoratet. (2022). *Mangfold, dialog og tillit: Handlingsplan for politiets arbeid (2022-2025)*. POD publikasjon 2022/03. <https://www.politiet.no/globalassets/03-rad-og-forebygging/hatkriminalitet/mangfold-dialog-og-tillit.pdf>

Lover

- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Noregs Grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/1814-05-17-nn>
- Menneskerettighetene. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-39). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/1999-05-21-30>
- Straffeloven. (2005). *Lov om straff* (LOV-2005-05-20-28). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/2005-05-20-28>

Lovforarbeider

- NOU 1999: 27. (1999). *"Ytringsfrihed bør finde Sted": Forslag til ny Grunnlov § 100*. Justis- og politidepartementet. <https://lovdata.no/pro/forarbeid/nou-1999-27>

- NOU 2002: 4. (2002). *Ny straffelov - straffelovkommisjonens delutredning VII*. Justis- og politidepartementet. <https://lovdata.no/pro/forarbeid/nou-2002-4>
- NOU 2022: 9. (2022). *En åpen og opplyst offentlig samtale: ytringsfrihetkommisjonens utredning*. Kultur- og likestillingsdepartementet. <https://lovdata.no/pro/forarbeid/nou-2022-9>
- Ot.prp. nr. 8 (2007-2008). *Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpene og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet)*. Justis- og politidepartementet. <https://lovdata.no/pro/forarbeid/otprp-8-200708>
- Ot.prp. nr. 22 (2008-2009). *Om lov om endringer i straffeloven 2. mai 2005. nr.28 (siste delproposisjon - slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgiving)*. Justis- og politidepartementet. <https://lovdata.no/pro/forarbeid/otprp-22-200809>
- Ot.prp. nr. 33 (2004-2005). *Om lov om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven)*. Kommunal- og regionaldepartementet. <https://lovdata.no/pro/forarbeid/otprp-33-200405>
- Prp. 62 L (2015-2016). *Endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.)* Justis og beredskapsdepartementet. <https://lovdata.no/pro/forarbeid/prop-62-l-201516>

Høyesterettsavgjørelser

- Rt. 1931 s. 817.
- Rt. 1938 s. 651.
- Rt. 1951 s. 961.
- Rt. 1953 s. 1038.
- Rt. 1965 s. 1323.
- Rt. 1966 s. 1519.
- Rt. 1984 s. 1519.
- Rt. 1985 s. 173.
- Rt. 1986 s. 234.
- Rt. 1997 s. 1821.
- Rt. 1999 s. 240.
- Rt. 2003 s. 948.
- Rt. 2012 s. 536.
- HR-2018-674-A.
- HR-2019-1379-U.

HR-2020-2133-A.

HR-2020-955-A.

HR-2021-737-U.

Lagmannsretts- og tingrettsavgjørelser

RG. 2000 s.1234 (Gulating lagmannsrett).

TSAFO-2008-38869 (Sandefjord tingrett).

LE-2017-168386 (Eidsivating lagmannsrett).

TOSLO-2018-143866 (Oslo tingrett).

LF-2018-99212 (Frostating lagmannsrett).

THAUG-2020-35668 (Haugaland tingrett).

TKSIA-2020-87534 (Kristiansand tingrett).

THOD-2021-139853 (Hordaland tingrett).

LA-2021-21305 (Agder lagmannsrett).

LF-2021-44673 (Frostating lagmannsrett).

TOSL-2021-124105 (Oslo tingrett).

TOSL-2022-155305 (Oslo tingrett).

LB-2022-150982 (Borgarting lagmannsrett).

LH-2022-133801 (Hålogaland lagmannsrett).

Traktater og konvensjoner

EMK. (1950). *Europarådets konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter* (4-11-1950). Lovdata. <https://lovdata.no/traktat/1950-11-04-1>

SP. (1966). *De forente nasjoners internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter*. (16-12-1966). Lovdata. <https://lovdata.no/traktat/1966-12-16-1>

Avgjørelser fra EMD

Handyside mot Storbritannia. (1976, 7. desember). Saksgang no. 5493/72.

<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57499>

Sunday times mot Storbritannia. (1979, 26 april). Saksgang no. 6538/74.

<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57584>

S.W. mot Storbritannia. (1995, 22. November). Saksgang no. 20166/92.

<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57965>

Cantoni mot Frankrike. (1996, 11. november). Saksgang no. 17862/91.

<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58068>

Janowski mot Polen. (1999, 21. januar). Saksgang no. 25716/94.

<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58909>

NIT S.R.L. mot Moldova. (2022, 5. april). Saksgang no. 28470/12.

<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216872>

Nettsider og artikler

Cederkvist, V. (2022, 31. august). *Reagerer på forslag fra ytringsfrihetskommisjonen - vil tillate skjellsord mot politiet*. Politiforum. <https://www.politiforum.no/kai-spurkland-unn-alma-skatvold-ytringsfrihet/reagerer-pa-forslag-fra-ytringsfrihetskommisjonen-vil-tillate-skjellsord-mot-politiet/228316>

Holter, K. (2020). *Er vernet av offentlig myndighet strukket for langt?* Rett24.

<https://rett24.no/articles/er-vernet-om-offentlig-myndighet-strukket-for-langt>

Statistisk sentralbyrå. (2022, 30. juni). *Anmeldte lovbrudd og ofre*. Sosiale forhold og kriminalitet. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/statistikk/anmeldte-lovbrudd-og-ofre>

Statistisk sentralbyrå. (2022, 23. september). *Etterforskede lovbrudd*. Sosiale forhold og kriminalitet. <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/kriminalitet-og-rettsvesen/statistikk/etterforskede-lovbrudd>